

Folkeskolen i Grønland

af skoledirektør John E. Jensen

Folkeskolen i Grønland skal være en skole, der tilpasser sig de grønlandske forudsætninger – eller de grønlandske realiteter, om man vil. Skolens indhold og almene sigte skal pege mod de grønlandske samfunds- og erhvervsvilkår. Skolen skal opbygges på en sådan måde, at der tages hensyn til, at befolkningen bor meget spredt i større og mindre bebyggelser, og at erhvervsstrukturen i Grønland er så forskelligartet sammensat, at der stilles meget store krav om alsidighed i uddannelsesapparatet.

Således kan man sammenfatte nogle af de intentioner, der er nedfældet i det udkast til en ny grønlandsk folkeskolelov, som landsrådet – under indtryk af den forestående overgang til hjemmestyret – har vedtaget i form af et forslag til landstingsforordning om folkeskolen.

Skoleloven af 1967

Grønland fik sin nuværende folkeskolelov i 1967. Ved sin endelige vedtagelse og ikrafttræden betød den egentlig ikke voldsomme forandringer i selve skolen, hvor udviklingen forlængst havde ført

til forandringer i skolestruktur og i undervisningens indhold. Det er nok et forhold, man bør gøre sig klart, når man derefter konstaterer, at det resultat af udviklingen i Grønland gennem 50'erne og 60'erne, som manifesterer sig i denne lov, allerede tre år efter – i 1970 – sættes under debat igen, nemlig i forbindelse med udarbejdelse af den såkaldte perspektivplan for Grønland, hvor det blev klart for politikerne i Grønlandsrådet, at en grundig debat i Grønland om den ønskede udvikling inden for folkeskolen og uddannelsesområdet i det hele taget var stærkt tiltrængt.

Med skoleloven af 1967 indførtes den danske folkeskoles prøver. Ikke alene realeksamen, men tillige den danske folkeskoles almindelige afsluttende prøver efter 9. og 10. skoleår – og netop derigennem kommer undervisningens indhold og omfang i den grønlandske folkeskole til i høj grad at ligne den danske folkeskole.

Problemstillingen

Ser man på den dobbelthed, der ligger i, at skolens indhold og funktion på den

§ 2 Formål

Den grønlandske skoles formål er, i samarbejde med elevernes hjem

- at fremme udviklingen af elevernes åndelige og legemlige anlæg og evner
- at udvikle elevernes evne til selvstændig tænkning
- at give eleverne nyttige kundskaber som grundlag for en menneskelig udvikling
- at oplære eleverne til ansvarsfølelse overfor sig selv og samfundet samt på dette grundlag at vise forståelse overfor andre mennesker
- i samarbejde med den grønlandske kirke at gøre eleverne bekendt med værdien i et evangelisk-luthersk livssyn
- at give en alsidig erhvervsorientering og
- at gøre eleverne beredte til at virke i samfundet og i en verden i stadig forandring.

Folkeskolens formål, - fra udkastet til Landsrådsvedtægt om skolevæsenet i Grønland.

ene side skal baseres på grønlandske forudsætninger - og det vil her blandt andet sige, at der skal lægges vægt på styrke det grønlandske sprogs og den grønlandske kulturs placering i skolen - og at skolen på den anden side samtidig skal sørge for, at eleverne gives muligheder for videre uddannelser i Danmark, forekommer det umiddelbart indlysende, at man ved at løse den ene opgave meget let kommer til at forhindre eller vanskeliggøre løsningen af den anden.

Hvorledes kan man nu på én og samme gang sikre, at folkeskolen i Grønland opbygges således, at mulighederne for en stærk afsmitning af undervisningens omfang og indhold fra den danske folkeskole forhindres - og således, at der bliver mulighed for, på de enkelte lokaliteter i Grønland, at indrette en folkeskole, som er tilpasset de lokale

samfunds- og erhvervsvilkår - og samtidig sikre, at folkeskolen giver mulighed for, at unge, der ønsker det, kan fortsætte skolegangen og afslutte med prøver eller eksaminer på et sådant niveau, at de vil være i stand til at fortsætte uddannelsen, f. eks. ved højere læreanstalter i Danmark?

Forslaget til en løsning

Det omtalte forslag til en landstingsforordning om folkeskolen i Grønland er væsentligst et forslag til en ændret struktur for folkeskolen. En struktur, der adskiller sig væsentligt fra den nuværende, og som tillige er meget forskellig fra den danske folkeskole.

Strukturen skulle gøre det muligt at give den undervisningspligtige del af skoleforløbet et indhold, der tilgodeser ønskerne om en egentlig grønlandsk skole, således at man først i den frivillige overbygning indfører fag og sikrer det faglige indhold i fagene, som er en forudsætning for videre uddannelse i det danske uddannelsessystem.

Den nye struktur

Forslaget beskriver en forskole, omfattende børnehaveklasse og 1. og 2. klasse, samt en grundskole, omfattende 3.-8. klasse. Hermed har man låst sig fast på, at undervisningspligten i Grønland er 9-årig, fra børnehaveklasse til 8. klasse, idet der dog i forslaget åbnes mulighed for dispensation for elever, som ønsker at gå ud af skolen som 14-årige, altså efter 7. klasse. Denne dispensationsmulighed er indført som følge af et særligt ønske om ikke at gennemføre en udvildelse af undervisningspligten i fanger-

„Den grønlandske skoles formål er, ...

– at oplære eleverne til ansvarsfølelse over for sig selv og samfundet samt på dette grundlag at vise forståelse over for andre mennesker.“

(Den grønlandske skole har netop i disse år mange vanskelige opgaver).

Fot.: Jørgen Holst Jørgensen.

distrikterne, hvor det måske kunne vise sig uhensigtsmæssigt med denne forlængelse af undervisningspligten.

Videre skolegang

For elever, der ønsker en videre skolegang, f. eks. med henblik på at kvalificere sig til at kunne gå ind i erhvervsfaglige uddannelser, og for alle elever, som i øvrigt ønsker at kvalificere sig til højere uddannelser, indrettes efter forslaget en såkaldt fortsættelsesskole, om-

fattende 9. og 10. klasse. Først i fortsættelsesskolen tager man for alvor fat på at tilbyde fag og tilrettelægge undervisningen således, at eleverne kan indstille sig til afsluttende prøver i et eller flere fag ved afslutningen af fortsættelsesskolen, d. v. s. ved udgangen af 10. klasse.

Kostskoler fortsat nødvendige

På skolesteder, hvor det ikke har været muligt at have et tilstrækkeligt elev-

underlag til oprettelse af 9. og 10. klasser, må eleverne som i dag henvises til optagelse på kostskole. Udviklingen på kostskoleområdet går imidlertid i disse år meget stærkt i retning af ikke at have enkelte meget store kostskoler, men at sikre, at der til centralskolerne i hovedbyerne i alle kommuner knyttes større eller mindre kollegie-afsnit, således at eleverne fra bygderne ikke skal rejse særligt langt for at komme til at gå i fortsættelsesskole i 9. og 10. klasse.

Ved at åbne mulighed for, at undervisningens omfang og indhold i den undervisningspligtige del af folkeskolen i høj grad tilpasses de lokale samfunds- og erhvervsvilkår, og ved at sikre, at modersmålet i denne del af undervisningen indgår med øget styrke, således at grønlandsk er undervisningssproget, og dansk optræder som 1. fremmedsprog, må man gøre sig klart, at en række elever fra sådanne skolesteder ikke uden store vanskeligheder vil kunne gennemføre en skolegang i fortsættelsesskolens to skoleår, 9. og 10. klasse, på en række fagområder, der f. eks. omfatter andre fremmedsprog som engelsk og muligvis også tysk, og samtidig nå frem til et standpunkt i disse fag, der gør det muligt for dem at gå op til en afsluttende prøve på et niveau, der svarer til den danske folkeskoles niveau.

Kursusskolen – broen til de danske uddannelser

Forslaget indeholder derfor mulighed for yderligere skolegang i 11. og evt. 12. klasse i den såkaldte kursusskole. Undervisningen i denne del af skolen tilrettelægges således, at der åbnes mulighed

for, at eleverne kan supplere de afsluttende prøver efter 10. klasse i samme og andre fag med henblik på at opnå fornøden studie- og erhvervsuddannelseskompetence ved grønlandske og danske uddannelsesinstitutioner. Undervisningen etableres kursuspræget på forskellige niveauer.

Hensigten med kursusskolen er at sikre, at elever, der efter afslutningen af 10. klasse endnu ikke har opnået tilstrækkelig studie- og erhvervsuddannelseskompetence i form af prøver og eksaminer, kan tilbydes en undervisning, der sætter dem i stand til at nå frem til en trinvis afslutning med prøve eller eksamen i et eller flere fag.

Kursusskolen er den konstruktion i den kommende grønlandske skolestruktur, der danner den nødvendige bro fra den grønlandske folkeskole til den videregående skoleuddannelse i Danmark eller i andre lande. Det er netop denne konstruktion, der vil gøre det muligt at gennemføre en grønlandsk folkeskole uden samme stærke afsmitning på undervisningens indhold og omfang i hovedskolen, som tilfældet er i dag. Kursusskolen skal således være en eksamensforberedende skole – og en skole, hvori eleverne kan koncentrere sig om få fag – om f. eks. de få kompetencegivende fag, som de nødvendigvis må have med, hvis de vil søge videreuddannelse.

Det kommende udviklingsarbejde

Der forestår for den grønlandske folkeskole i de kommende år et meget stort udviklingsarbejde med henblik på at sikre, at indholdet af læseplaner og un-

dervisningsmaterialer i højere grad end tilfældet er i dag tilpasses de grønlandske forudsætninger. Der er ikke alene tale om at skulle tilvejebringe undervisningsmidler, der er grønlandssprogede – der er samtidig tale om at skulle sikre et særligt, til de grønlandske forhold tilpasset, indhold i en række praktiske fag, som f. eks. sløjd, husgerning og lignende, men også fag som biologi, geografi og historie.

Nogle vil nok mene, at der med den herved beskrevne skolestruktur er lagt op til, at elever, der ønsker en videregående uddannelse, skal gå alt for længe i skole. Det er imidlertid fortsat strengt nødvendigt for grønlændere, som ønsker en videregående uddannelse uden for Grønland, at kunne beherske det danske sprog. Udviklingen har vist, at det at nå til en sådan beherskelse af det danske sprog, at man er i stand til at modtage en undervisning på dansk, der fører frem til, at man aflægger prøver og eksaminer på dansk, må tage længere tid, end skoleforløbet tager f. eks. i det danske samfund, hvor der ikke gives nær så intensiv fremmedsprogsundervisning, som der altså fortsat skal gives i Grønland. Prisen for at sikre en grønlandsk folkeskole er, at man accepterer, at der gives de enkelte elever en længere skolegangsmulighed for at nå frem til det danske prøveniveau.

Hvor vanskeligt det er at acceptere, at den undervisningspligtige del af folkeskolen, altså forskolen og grundskolen, sikres rimelige muligheder for at kunne udvikle sig tilpasset forholdene, de sproglige, kulturelle og erhvervsmæssige, uden forstyrrelser i retning af krav

om indførelse af fag og fagområder, som forøger presset og derved forhindrer den harmoniske udvikling, fremgår i øvrigt af landsrådets drøftelse om den kommende grønlandske skoleordning på forårsmødet i 1976. Her drøftede man blandt andet spørgsmålet om, hvorvidt engelsk skulle være obligatorisk i 7. og 8. klasse. Hensigten var at sikre, at alle elever i den grønlandske folkeskole lærer et minimum af engelsk gennem en obligatorisk engelskundervisning. Udgangen på debatten blev dog, at man vedtog, at engelsk ikke skulle være obligatorisk, men at engelsk *skulle* tilbydes alle elever som valgfrit fag i 6., 7. og 8. klasse.

Når den grønlandske folkeskole nu nødvendigvis skal klare en meget omfattende undervisning i første fremmedsprog: dansk, ville det have været en belastning, dersom man var kommet frem til det resultat, at engelsk skulle være obligatorisk. Det vil volde problemer nok endda som tilvalgsfag. Man kan ikke fra den ene dag til den anden ændre en skole, men med det vedtagne forslag til hvorledes folkeskolen i Grønland fremover skal indrettes, er der skabt udviklingsmuligheder, som vil kunne føre til, at man løser nogle af de ellers næsten uløselige problemer, som er knyttet til den omstændighed, at man i Grønland på en og samme gang ønsker at sikre, at skolen ikke fremmedgør eleverne for det samfund, de lever i, og at skolen altså medvirker til, at eleverne kender til og forstår det samfund, de fremover skal leve i, og samtidig sikrer, at der er opstigningsmulighed for elever fra enhver by, bygd eller boplads til

uddannelser, der ligger på universitetsniveau.

Det grønlandske samfund har brug for, at skolen kan disse ting, og at man ikke ensidigt satses på det ene og derved forstyrrer mulighederne for en harmonisk udvikling af det andet.

Højere Forberedelseseksamen i Grønland

Grønlands Landsråd har tillige i 1976 vedtaget at anbefale, at lov om højere forberedelseseksamen udvides til også at kunne gælde i Grønland. Højere forberedelseseksamen tænkes indført som den form for gymnasial uddannelse, der er mest hensigtsmæssig og bedst kan tilpasses forholdene i Grønland. Højere forberedelseseksamen er en forberedelseseksamen, der giver adgang til alle højere læreanstalter i Danmark. Der må derfor nødvendigvis være tale om højere forberedelseseksamen på dansk niveau og i dansk forstand. Det ville være urealistisk at forestille sig, at man indførte prøver og eksaminer i Grønland, hvis ikke det var prøver og eksaminer, der var adgangsgivende ved danske læreanstalter. Højere forberedelseseksamen er således opbygget, at den i høj vil kunne imødekomme de særlige

krav, som må stilles til en gymnasial uddannelse i Grønland. Ved individuel sammensætning af de fag, hvori eleverne ønsker at fordybe sig, er højere forberedelseseksamen en meget hensigtsmæssig konstruktion. Den har yderligere den fordel, at undervisningen, der fører frem til eksamen, kun er to-årig i modsætning til gymnasiets tre-årige undervisning – et forhold, som er af overordentlig stor betydning i Grønland, hvor det indtil videre næppe må anses for at være realistisk at tilbyde denne undervisning mere end et sted. Undervisningen, der fører frem til højere forberedelseseksamen, vil blive henlagt til Grønlands Seminarium, og det vil sige, at elever, der ikke netop er bosiddende i Godthåb, må indstille sig på at skulle indkvarteres på kollegium i Godthåb, hvis de ønsker at gennemføre denne uddannelse.

Med de mange vanskeligheder, skolen netop i disse år belastes af, kan det nok give en og anden anledning til eftertanke, at der forestår et så væsentligt og omfattende udviklingsarbejde i Grønland i forbindelse med folkeskolen og de videregående boglige uddannelser, og det vil da også kun vanskeligt kunne lade sig gøre, om man ikke forinden skaffer folkeskolen den fornødne arbejdsro og det fornødne personale.